

Koldingbogen

ÅRSTAL: 2015

FORFATTER: Poul Dedenroth-Schou

TITEL: Buch - Et guldsmededynasti

KORT RESUME: Kongen og hoffets hyppige ophold i Kolding i 1500- og 1600-tallet trak mange håndværkere til byen. En af dem var Didrich Seede, der efter datterens giftermål med Hans Hansen Buch dannede grundlaget for Buch-slægtens dynasti indenfor guldsmedekunsten

Buch – Et guldsmededynasti

Poul Dedenroth-Schou

Kongen og hoffets hyppige ophold i Kolding i 1500- og 1600-tallet trak mange håndværkere til byen. En af dem var Didrich Seede, der efter datterens giftermål med Hans Hansen Buch dannede grundlaget for Buch-slægtens dynasti indenfor guldsmedekunsten. Et dynasti, der fra Kolding spredte sig til Ribe, Drammen, Sankt Petersborg, Christiania og København og således kom langt ud over Danmarks grænser, og som endda fik plads ved det russiske zarhof.¹

Guldsmedearbejder, der er lavet af Buch-slægten, findes blandt andet i samlingerne på Museet på Koldinghus og i Sankt Nicolai Kirke. Denne tegning er fra 1730 og viser slottet og kirken, som de tog sig ud i den tid, hvor Buch-slægtens guldsmededynasti stadig var aktivt. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Øreskål (kovsken) af Didrik Seede cirka 1640 for THAMS ANDERSØN. Findes i samlingerne på Museet på Koldinghus. Foto: Friis Foto.

Der er i sølvhistorien mange eksempler på, at søn har fulgt far i professionen. Men det er vanskeligt at finde et helt dynasti af guldsmede, sådan som tilfældet er med slægten Seede-Buch, der etableredes i Kolding før midten af 1600-tallet, og som spredte sig til Norge og så at sige kulminerede i Sankt Petersborg i slutningen af 1700-tallet.

Kongens og hoffets hyppige ophold på Koldinghus i 1500- og 1600-tallet var medvirkende til, at mange dygtige håndværkere, heriblandt også guldsmede, flyttede til Kolding. Blandt disse indvandrede guldsmede fra Tyskland var Didrich Seede, der træffes i Kolding fra 1637, og som omtales som kommende fra Hamborg.

For håndværkere var det almindeligt efter aflagt svendeprøve at 'gå på valsen', det vil sige rejse rundt i Danmark og Europa og arbejde hos skiftende håndværksmestre. Det var måden, hvorpå man udvidede sine håndværksmæssige kundskaber samtidig med, at man lærte fremmede samfund at kende. Den del af arbejdskraften havde fri bevægelighed, og ikke sjældent resulterede det i, at man bosatte sig langt fra hjemmet, sådan som det var tilfældet med flere medlemmer af Buch-dynastiet. Det skal tilføjes, at betegnelsen guldsmed i ældre tid var den gængse betegnelse, selvom professionens sædvanlige råmateriale var sølv. Først i det 20. århundrede skelnes der i Danmark mellem guldsmede, der først og fremmest arbejder med smykker, og sølvsmede, der først og fremmest arbejder med korpus og bestik. Betegnelsen er således ikke udtryk for det mate-

riale, der arbejdes med, men den type genstande, der fremstilles. En guldsmed kan udmærket godt fremstille smykker af sølv, ligesom en sølvsmed kan fremstille korpus og bestik i guld.

I et kort sammendrag ser Buch-slægtens historie i guldsmedeprofessionen således ud: Didrich Seedes svigersøn var Hans Hansen Buch, der blev efterfulgt af tre af sine sønner, Hans Hansen Buch, Didrik Hansen Buch og Johan (Hans) Hansen Buch. Hans og Didrik forblev i Kolding, mens Johan flyttede til Ribe. Didriks to sønner fortsatte håndværket; Jens Didriksen Buch blev boende i Kolding, medens Didrik Didriksen Buch (kaldet den ældre) flyttede til Strømsø (Drammen) i Norge. Hans tre sønner fulgte ham i professionen: Niels Didriksen Buch og Didrik Didriksen Buch (kaldet den yngre) forblev i Strømsø, medens en tredje søn, Iver Windfeldt Buch, flyttede til Sankt Petersborg. Niels Didriksen Buchs søn, Mauritz Constantinus Buch, blev den sidste guldsmed af slægten i Strømsø. Didrik Didriksen Buch den yngres to sønner, Johan Krefting Buch og Gunder Rye Buch, flyttede henholdsvis til Christiania (Oslo) og København. Med dem uddøde guldsmededynastiet Buch efter syv generationer over godt 200 år.

En guldsmed Erik Buch, der nævnes i Kolding i 1710, var muligvis af samme slægt, men kendes i øvrigt ikke. Fra 1741 fandtes slægten ikke længere blandt guldsmedene i Kolding.

Kolding - Ribe

Didrich Seede (cirka 1609-1658)

Didrich Seede var født omkring 1609, formodentlig i Hamborg, og han indvandrede til Kolding senest i 1637, hvor han den 15. december fik borgerskab. Ved sit bryllup den 20. august 1637 med Cathrine Jacobsdatter, benævnte kirkebogen ham af uvisse årsager Didrich Buch. Cathrine var måske datter af den Jakob Guldsmed, der er nævnt i 1597. Didrich Seede har derfor muligvis i en periode forinden været svend hos Jacob Guldsmed, har giftet sig med datteren og har overtaget værkstedet ved svigerfaderens død.

I sin bog om Danske Sølvsmede fra 1946 nævner Christian A. Bøje foruden Didrich Seede en guldsmed Didrich Buch fra 1637, sandsynligvis på grundlag af kirkebogen. Der kendes imidlertid ingen arbejder af en Didrich Buch på dette tidspunkt. Han er formentlig identisk med Didrich Seede, der træffes samtidig, og af hvem en lang række arbejder kendes. Årsagen til navngivningen må indtil videre henligge i det uvisse.

Didrich Seede og Cathrine fik sammen mindst seks børn, hvoraf den ældste, Margrethe Didrichsdatter, blev gift med Hans Hansen Buch, der blev udlært som guldsmed hos svigerfaderen. Med ham kom Buch-navnet ind i slægten.

Didrich Seede og Cathrine synes at have været ganske velanskrevne i Kolding. Den 3. juli 1645 var Didrich Seede sammen med en Otto Sørensen vurderingsmænd for bytinget af to guldringe i en lånesag. I årene 1647-1657 stod Didrich Seede og Cathrine ikke

Lågkrus af Didrich Seede cirka 1657. På låget er graveret: BVNDE HANSEN MAREN MICHELSD 1657. Bryllupsgave til Bunde Hansen og Maren Mikkelsdatter i Hesselballe, der blev gift den 14. april 1657. Foto: Museet på Koldinghus.

Vinkande af Hans Hansen Buch cirka 1677. Indgraveret på låget: HANS HANSØN MOURITZ 1677. Gave til Sankt Nicolai Kirke, Kolding, fra rådmand Hans Hansen Mouritzen. Deponeret i samlingerne på Museet på Koldinghus. Foto: Museet på Koldinghus.

mindre end 16 gange tilsammen fadder til børn af håndværkere. Deres ældste datter Margrethe optrådte to gange som fadder i 1654.

Didrich Seede blev begravet den 24. marts 1658, 49 år gammel, medens Cathrine blev begravet den 19. september 1659, 56 år gammel. Da ingen af ægtefællerne var påfaldende gamle ved deres død, hang dødsfaldene sandsynligvis sammen med de sygdomsepidemier, der fulgte i svenskekrigenes fodspor netop i disse år, og som krævede mange døds ofre, skønt kirkebogen ikke udtrykkeligt nævner dødsårsager.

Danske sølvgenstande fra før 1660 er kun bevaret i beskedent omfang, først og fremmest på grund af svenskekrigene i 1640erne og 1650erne. De fremmede soldater plyndrede lokalbefolkningen som en del af deres sold. Omvendt søgte befolkningen at redde deres værdier ved at grave dem ned. Da mange af dem ikke overlevede krigene, er en del af det kendte sølvtøj fra før 1660 jordfund, der som danefæ i dag opbevares på Nationalmuseet.

Af Didrich Seede kendes i dag altersølv i Haderslev Domkirke, Immanuelskirken i Kolding samt i Andst, Gårsløv og Seest kirker. Bordsølv (krus, drikkeskåle, skeer) findes i Nationalmuseets samlinger, i samlinger på Museet på Koldinghus og enkelte stykker i privateje.

Hans Hansen Buch (cirka 1630-1687)

Hans Hansen Buch var født omkring 1630. Ved

begravelsen den 30. juni 1687 omtaltes han som 57 år og to dage gammel. Hans forældre og fødested er ukendte. Ved skiftet efter Didrich Seede og Cathrine Jacobsdatter i 1660 omtaltes Hans Hansen Buch som svend hos Didrich Seede og forlovet med Seedes datter Margrethe. Trolovelsen fandt sted den 29. februar, brylluppet blev holdt den 17. juni samme år. Margrethe Didrichsdatter var født i Kolding den 8. juli 1638 og blev begravet i Kolding i 1708.

Hans Hansen Buch og Margrethe Didrichsdatter fik fem børn: 1. Hans Hansen Buch, 2. Didrik Hansen Buch, 3. Jens Hansen Buch, 4. Johan (Hans) Hansen Buch og 5. Christian Hansen Buch. Tre af sønnerne fulgte i faderens profession.

Hans Hansen Buch har efter al sandsynlighed overtaget værkstedet efter Didrich Seede. Han blev hurtigt velanskrevet i Kolding. Hans fire ældste sønner fik i hvert fald nogle af byens førende personer som faddere; Hans (1661) byfoged Jens Nielsen Bøgvad, Didrik (1663) sognepræsten hr. Anker Mogensen, Jens (1665) rådmand Baltzar Nielsen og overformyndet Mads Thomsen, og Johan (1667) borgmester Morten Nielsen Panck og amtsskriver Johan Badenhaupt. Samtidig ses der en tydelig interesse fra byens øvrige håndværkere for at få Hans Hansen Buch og/eller hans hustru Margrethe til at stå fadder; i perioden 1671-1687 således måske op til 22 børn af 20 forskellige håndværkere; kirkebogen tillader ikke bestemt at skelne mellem Hans Hansen Buch og en samtidig guldsmed Hans Jensen. Så velanskrevet har han været, at han som en undtagelse fra reglen

Didrik Hansen Buchs stempel 1687-1738.
Foto: Museet på Koldinghus.

om håndværkeres lavstilhør i 1673 blev optaget som medlem af købmændenes lav. Alligevel måtte han den 20. december 1675 beklage sig for byrådet om, at hans hustru var blevet fortrængt fra hendes rette stolestade i kirken af byfoged Niels Olufsens hustru, Maren Poulsdatter. Rådet henvendte sig til byfogeden, men denne svarede, at han ikke ville gøre noget ved sagen. Sagens udfald er ukendt.

Af Hans Buchs arbejder kendes kirkesølv i Sankt Nicolai kirke i Kolding, i Gauerlund kirke og i samlingerne på Museet på Koldinghus samt bordsølv i Nationalmuseet og Museet på Koldinghus' samlinger.

Hans Hansen Buch (1661-1699)

Hans Hansen Buch var født i Kolding i 1661 som ældste søn af Hans Hansen Buch og Margrethe Didrichsdatter. Han døde i april 1699, 37 år gammel. Han blev gift den 23. februar 1688 med Elisabeth Martini From,

enke efter organist ved Sankt Nicolai kirke Martinus From. Ved trolovelsen den 8. december 1687 kaldtes han Hans Buch guldsmedesvend. Han blev formentlig udlært hos faderen, Hans Hansen Buch, og kan have været svend hos sin yngre bror Didrik Hansen Buch, der endte med at videreføre faderens guldsmedeværksted. Der kendes ingen arbejder fra hans hånd.

Didrik Hansen Buch (1663-1738)

Hans Hansen Buchs og Margrethe Didrichsdatters anden søn, Didrik Hansen Buch blev født i Kolding i 1663, døbt den 13. maj. Han døde i Kolding i 1738 og blev begravet den 25. januar. Han blev den 16. august 1692 gift med Mette Sørensdatter fra Vejle, der døde i 1738, samme år som Didrik Hansen Buch.

Han var formentlig udlært som guldsmed omkring 1690, det vil sige et par år efter faderens død. Måske har broderen Hans stået for den sidste del af hans uddannelse.

Didrik Hansen Buch havde i 1698 og 1699 en svend og en dreng i sit værksted. I 1704 var der dog kun en dreng, og svenden var væk. Måske var han Didriks ældre bror, Hans, der døde i 1699. I 1702 nævntes Didrik som ejer af den såkaldte Brandorffs gård på Akseltorv (navngivet efter en langt senere ejer, Peter Brandorff, der i 1800-tallets anden halvdel drev klubvirksomhed i gården, indtil den blev nedrevet i forbindelse med Jernbanegades gennembrud til Akseltorv i 1875). I 1710 blev en anden ejer nævnt, hvilket formentlig hænger sammen med, at han i 1711 blev omtalt som fattig.

Akseltorv cirka 1870. Til venstre ses *Vaupels Hus*, hvor guldsmed Heinrich & Nielsen senere havde butik. I midten Kolding Apotek (Løve Apoteket), og yderst til højre *Brandorffs Gård*, som lå, hvor nu

Jernbanegade er ført igennem til Akseltorv. Denne gård skulle i begyndelsen af 1700-tallet have tilhørt Didrik Hansen Buch. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Den 30. september 1707 fik han kongeligt Privilegium som "alene" guldsmed i Kolding. I 1713 opsigede han tilsyneladende sit borgerskab i Kolding, men han nævnes i Kolding helt frem til 1732. Faktisk fik Niels Gertsen Thorbrügger (borgerskab i Kolding 1710) i 1713 privilegium på at være "alene" guldsmed i Kolding. I september 1726 førte Didrik Buch en sag mod Niels Gertsen Thorbrügger "*benefice pauperum*", på grund af fattigdom. Måske har han fortsat arbejdet hos sønnen Jens Didriksen Buch. En del kirkesølv, der er blevet skabt efter 1713 bærer Didrik Hansen Buchs stempel.

Måske flyttede han en overgang til Vejle, hvorfra hans kone jo kom. Han nævnes i hvert fald et par gange i forbindelse med barnedåb i Vejle i 1733 og 1734. Men han er sikkert vendt tilbage til Kolding, da begge ægtefæller nogle få år senere blev begravet i Kolding.

Af Didrik Hansen Buchs arbejder kendes i dag kirkesølv i Grindsted, Sdr. Vilstrup, Lejrskov, Hjarup, Bryrup, Vamdrup, Almind og Seest kirker, samt bordsølv i samlingerne på Museet på Koldinghus og i privateje.

Johan (Hans) Hansen Buch (1667-1715)

Hans Buchs og Margrethe Didrichsdatters fjerde søn, Johan Hansen Buch, blev født i 1666 i Kolding og døbt den 2. februar. Han døde i 1715 og blev begravet den 10. maj i Ribe. Uvist på hvilket tidspunkt blev han gift med Kirsten Jørgensdatter, der fødte et dødfødt barn 1693, og selv døde to dage senere den 13. juli i Ribe. Den 14. februar 1694 giftede han sig med Margrethe Jensdatter Brøndum, der formodentlig stammede

fra Ribe, datter af Jens Pedersen Brøndum og Kirsten Christensdatter Friis.

Johan Hansen Buch fik borgerskab i Kolding den 5. april 1688 og havde fra 1698 borgerskab i Ribe. Men hans første kones død i Ribe og hans andet bryllup kunne antyde, at han allerede omkring 1693 flyttede til Ribe.

Efter Johan Hansen Buchs død i 1715 fik Margrethe Jensdatter Brøndum den 16. marts 1716 tilladelse til sammen med to andre guldsmede i Ribe (Anders Johansen og Hendrich Bötticher) at fortsætte professionen og holde en dygtig svend. Den 25. september 1716 fik hun tilladelse til at beholde bevillingen, når hun giftede sig med svenden. I 1717 blev hun gift med Jens Kjølholt, der overtog hendes eneretsbevilling.

Af Johan Hansen Buchs arbejder kendes i dag kirkesølv i Sdr. Bjert, Egtved og Jerlev kirker, samt bordsølv i samlingerne på Museet på Koldinghus og i privateje.

Jens Didriksen Buch (1695-1741)

Jens Didriksen Buch blev født i 1695 i Kolding, døbt den 11. oktober, som søn af Didrik Hansen Buch og Mette Sørensdatter. Han døde i 1741 og blev begravet den 14. august. Han blev gift med Cathrine Margrethe Thun, datter af kobbersmed i Ribe Nicolai Thun og Helene Pedersdatter. Bryllupstidspunktet kendes ikke.

Jens Didriksen Buch fik borgerskab i Kolding den 27. april 1730. Hans bryllup med Cathrine Margrethe

Bæger af Didrik Hansen Buch 1687-1738. Nålepuns-
let bæger med tre cirkelformede graverede blom-
sterfelter. Under bunden indridset ejerinitialer: LMS.
Findes i samlingerne på Museet på Koldinghus.
Foto: Museet på Koldinghus.

Thun fra Ribe kunne antyde, at han har været i lære hos farbroderen Johan Hansen Buch. Den 12. april 1732 oprettede han en kontrakt med sin far, Didrik Hansen Buch, og han fik kongelig tilladelse til at være guldsmed samtidig med Niels Gertsen Thorbrügger.

I en relation (indberetning) af den 12. august 1735 fra byens magistrat til Rentekammeret (datidens finansministerium) omtales Jens Didriksen Buch:

"4. Klasse. Privilegerede. 5. Guldsmed Jens Buck beboer sin egen gård, har ingen avling. Har kongeligt allernådigste bevilling til at være tilligemed guldsmed i Kolding dateret 12. april 1732. - Kun ringe tilstand".

Cathrine Margrethe Thun fortsatte værkstedet i hvert fald til 1743, hvor hun havde en svend.

Af Jens Didriksen Buch kendes i dag kirkesølv i Hjarup, Egtved og Jerlev kirker, samt bordsølv i samlingerne på Museet på Koldinghus, Vejle Museum og i privateje.

Drammen

Den norske gren af slægten var bosiddende i Strømsø. Vore dages by Drammen bestod dengang af to bysamfund, Strømsø og Bragernes, der fik fælles købstadsprivilegier i 1715 og blev sammenlagt til én by Drammen i 1811.

Didrik Didriksen Buch (den ældre) (1706-1771)

Didrik Didriksen Buch blev født i Kolding den 25. marts 1706 som søn af Didrik Hansen Buch og Mette Sørensdatte. Han døde i Drammen den 11. november 1771. Han blev gift med Anne Nielsdatte Windfeldt.

Bryllupstidspunktet er ukendt. Anne Nielsdatter var antagelig datter af forpagter på *Lille Kærgård* herregård i Hunderup sogn i Ribe stift, Niels Ibsen og hans kone Dorothea Windfeldt. Dette giftermål kunne måske antyde, at Didrik Didriksen har stået i lære hos sin farbror Johan Hansen Buch, der var guldsmed i Ribe.

Årsagen til Didrik Buchs flytning fra Kolding til Strømsø kender vi ikke. Hans ældre bror, Jens Didriksen Buch havde som ovenfor nævnt overtaget faderens værksted i Kolding, hvorfor Didrik måtte se sig om efter et andet sted at udøve sit håndværk. Hans vandreår førte ham måske til Norge. Han fik i hvert fald borgerkab i Strømsø den 29. juli 1734. En kendt købmand i Strømsø, Peder Hansen Buch, var muligvis en slægtning.

I Strømsø kontributionsregnskab 1743 opførtes Didrik Didriksen Buch som nummer 35 uden formue, men med en indkomst på 100 rigsdaler, hvoraf han svarede to rigsdaler i skat og fire rigsdaler i kopskat. Han havde samtidig en svend, en læredreng og en pige i sin tjeneste. Læredrengen fik ingen løn, svenden og pigen var begge på ugeløn, hvorved de ikke blev beskattet. Ved en inddrivelsesforretning fremgik det, at han havde en gæld på 400 rigsdaler, og hans gård blev solgt på tvangsauktion for 221 rigsdaler. I et skifte i 1758 blev Didrik Buch opført under uvisse restancer med 180 rigsdaler. I skattemandtallet 1762 havde han ikke længere nogen svend, men dog en dreng, en tjenestekarl og en pige. I 1765 boede han endnu til leje, men 1767 havde han skaffet sig eget hus.

I dag kendes arbejder fra Didrik Didriksen Buch på Kunstindustrimuseet i Oslo, Norsk Folkemuseum, Drammens Museum, Sandefjord Bymuseum, Vestfold Fylkesmuseum, Museet på Koldinghus og i privateje.

Niels Didriksen Buch (1740-1810)

Niels Didriksen Buch blev født i Strømsø den 2. september 1740 som søn af Didrik Didriksen Buch (den ældre) og Anne Nielsdatter Windfeldt. Han blev døbt samme dag. Han døde i 1810 og blev begravet den 24. marts. Han blev gift første gang den 20. december 1763 med Maria Lysing (1729-1795) og anden gang den 26. februar 1796 med Johanne Maria Axelsdatter Kiær, født Ullern.

Han blev uddannet som guldsmed hos faderen Didrik Didriksen Buch og stod syv år i lære. Han fik borgerkab som guld- og sølvarbejder i Strømsø den 28. maj 1761 med ret til at drive professionen uden at gøre mesterstykke. Det kunne lade sig gøre, idet et kongeligt reskript af den 10. april 1761 muliggjorde, at man i Norge i byer uden egne lav kunne opnå mesterret uden mesterprøve, hvis man kunne dokumentere at besidde de nødvendige kvalifikationer. Måske han allerede da følte sig i opposition til Christiania-lavets diktatoriske indstilling. Han skulle senere vise, at han ikke gik af vejen for en konfrontation med lavet.

Var han blevet i Strømsø, ville intet være hændt, men i 1762 rejste han til Christiania i markedstiden og faldbød sine varer fra en bod på torvet. Lavsmestrene meldte ham til politimesteren, der beslaglagde

Alterkalk af Iver Windfeldt Buch 1791. Bestilt til Treenighedskatedralen i Aleksandr Nevskii klostret i Sankt Petersborg. Guld og ædelstene leveret af zarina Katarina 2. Findes på Hillwood Museum, Washington D.C.
Foto: Museet på Koldinghus.

varelageret. Og skønt Buch kunne påberåbe sig borgerskabsbrev fik lavsmestrene medhold hos vicesatholderen, Benzøn. Men ved beslaglæggelsen havde guldsmedelavets oldermand kaldt Buchs sølvarbejder underlødige. En prøve i Christiania syntes at støtte denne anklage, men en prøve foretaget hos probestemester Henchel ved sølvværket i Kongsberg frikendte Buch for at sælge underlødigt sølv. Nu gik Buch til modangreb. På det efterfølgende Kongsberg marked anklagede han fire guldsmedemestre fra Christiania for at sælge underlødigt sølv. Efter en meget lang sagsbehandling endte sagen med, at Niels Buch fik tilladelse til fortsat at drive sin virksomhed i Strømsø uden at være medlem af lavet, medens mestrene fra Christiania blev idømt bøder for det underlødige sølv.

I 1767 boede Niels Didriksen Buch til leje i Johannes Arbos gård i Baggaden neden kirken; gården blev takseret til beskedne 230 rigsdaler. Året efter købte han gården. I 1764 havde han tre tjenestefolk, men samtidig afslører Notarialprotokollen, at han skyldte en mand i København 180 rigsdaler. I 1772 blev der foretaget udpantning hos ham for restance i byskatten.

Niels Didriksen Buch har udført såvel kirkesølv som bordsølv og såkaldt dragtsølv (hovedvandsæg, snusdåser og lignende). De ældre arbejder var rokokodekorerede, men senere arbejdede han i Louis Seize-stil.

Didrik Didriksen Buch (den yngre) (1742-1811)

Didrik Didriksen Buch (den yngre) blev født i Strømsø i 1742 som søn af Didrik Didriksen Buch (den ældre)

og Anne Nielsdatter Windfeldt. Han blev døbt den 23. juni. Han døde i 1811 og blev begravet den 21. maj i Strømsø. Han blev gift den 17. november 1769 med Cathrine Rye, datter af Gunder Nielsen Rye og Kristine Maria Krefting.

Den unge Didrik synes ikke at have løst borgerskab, men benævnes oftest guldsmed. I folketællingen fra 1801 omtales han som signetstikker, hvilket ikke nødvendigvis er en modsætning til guldsmedegerningen. Han boede i Linvæverstrædet nummer 5, og hans ældste søn, Johan Krefting Buch, anføres som tegnemester, den yngre Gunder Rye Buch som guldsmedesvend. De forskellige betegnelser antyder måske noget om værkstedets arbejdsfordeling. Det er påfaldende få arbejder, der kendes fra værkstedet.

Sankt Petersborg

Iver Windfeldt Buch (1749-1811)

Iver Windfeldt Buch blev født i Strømsø den 24. april 1749 som søn af Didrik Didriksen Buch (den ældre) og Anne Nielsdatter Windfeldt. Han blev døbt den 28. april og døde den 9. august 1811. Han blev i Sankt Petersborg gift med Dorothea Zeteln. Sammen fik de to sønner, der ikke fulgte i faderens fodspor, den ene var mentalt tilbagestående. Efter en depression som følge af hustruens død, giftede han sig igen i 1806 med en rig enke ved navn baronesse Elena von Schwachheim.

Han blev uddannet som guldsmed hos faderen og fortsatte sin uddannelse i Stockholm. Han flyttede til Sankt Petersborg i 1770, hvor han blev optaget som

medlem af lavet for fremmede guldsmede i 1776. Han blev ansat hos en hofjuveler, der blev forvist til Sibirien for at have svindlet med en diamant i en af kejserindens tiaraer. Måske overtog Iver dette værksted, som han opbyggede til at være et af Sankt Petersborgs største guldsmedeværksteder. Han købte hus i Bolshaya Konyushennaya Gaden og to dachaer (fritidshuse) på Apotekerøen, en bydel i Sankt Petersborg.

Han arbejdede for det russiske hof under zarina Katarina 2. og hendes søn zar Paul 1. Af de danskere og nordmænd, der virkede i Rusland i 1700-tallet har næppe nogen været så centralt placeret ved hoffet, som Iver Windfeldt Buch var det i Katarina 2.s tid. Rygter ville vide, at han var en af kejserindens elskere (hvoraf hun som bekendt havde mange!). I 1787 blev han udnævnt til kongelig dansk agent i Sankt Petersborg, tre år senere til virkelig hofagent med rang af justitsråd. Sidst på året i 1800 udnævntes "*hofagent og konsul*" Iver Windfeldt Buch til virkelig etatsråd, men positionen kunne ikke opretholdes. I 1808 nævntes han sidste gang i den danske hof- og statskalender, nu som vicekonsul. Grunden til denne reduktion kendes ikke, men den hænger sikkert sammen med det kølnede forhold mellem Danmark og Rusland under Napoleonskrigene. Han skal have haft en passion for lange rejser, hvilket tærede på hans betydelige formue. Han døde i 1811 som en fattig mand.

Drammen, Christiania og København

Mauritz Constantinus Buch (1764-1816)

Mauritz Constantinus Buch blev født i Strømsø den 4. april 1764 som søn af Niels Didriksen Buch og Maria Lysing. Han døde ugift den 13. januar 1816.

Som ældste søn fortsatte han i guldsmedetraditionen i slægten. I 1777 nævntes han som dreng og svend hos Niels Didriksen Buch og som faderens efterfølger. Han ses ikke at have aflagt mesterprøve eller være blevet mester. I 1784 blev han udskrevet til hæren. Han døde ugift som den sidste guldsmed af slægten i Drammen.

Johan Herman Krefting Buch (1773-1861)

Johan Herman Krefting Buch blev født i Strømsø den 6. april 1773 som søn af Didrik Didriksen Buch (den yngre) og Cathrine Rye. Han døde 1861. Den 12. november 1802 blev han gift med Johanne Frederikke Falster, datter af Jørgen Andreas Jørgensen Falster og Anne Cecilie Nielsdatter Bang.

Han blev som så mange af slægten udlært som guldsmed og var i sine unge år vistnok sammen med den yngre bror, Gunder Rye Buch, knyttet til værkstedet i Drammen, som farbroderen Niels og faderen drev i fællesskab. I 1801 omtaltes han som *“tegnemester”* samtidig med, at faderen blev benævnt *“signetstikker”*. Han tog borgerskab i Bragernes i 1803 som guldsmed og høker, men ses ikke at have aflagt mesterprøve. Han gik senere over i faget *“gravør”* og flyttede til Christiania omkring 1827. Hans søn André fortsatte i gravørfaget i Oslo.

Gunder Rye Buch (1779-1830)

Gunder Rye Buch blev født den 16. januar 1779 i Strømsø som søn af Didrik Didriksen Buch (den yngre) og Cathrine Rye. Han døde den 30. marts 1830 i København. Han blev gift med Elisabeth Lund, der fortsatte værkstedet til sin død i 1857.

Gunder Rye Buch blev udlært hjemme, senere tog han på valsen og har muligvis arbejdet i slutningen af 1790erne hos farbroderen Iver Windfeldt Buch i Sankt Petersborg. Han tog borgerskab i Strømsø i 1804, men opsagde det allerede i 1805 med forbehold om at indtræde igen ved tilbagekomst fra København. Da havde han imidlertid allerede taget borgerskab som frimester i København i 1803. Han havde bolig og værksted i Vognmagergade, hvor han døde i 1830. Muligvis flyttede Elisabeth Lund værkstedet fra Vognmagergade, da hun ved sin død i 1857 boede i Store Kongensgade.

Epilog

Seede-Buch dynastiets historie giver et indblik i tidernes omskiftelser. Fra provinsværksteder, der leverede solidt arbejde, men ikke arbejder ud over det sædvanlige for danske og norske provinsværksteder, til Iver Windfeldt Buchs opstigning til hofjuveler ved et af datidens rigeste og mest pragtsøgende hoffere, for så at ebbe ud i intetheden i første halvdel af 1800-tallet. Et kommende nærmere studium af slægten og dens overleverede arbejder forventes at kunne give indsigt i guldsmedehåndværkets status og placering, især i den dansk-norske provins i 1600- og 1700-tallet, samt et indblik i stiludviklingen

sammenholdt med tidens andre guldsmede.

Referencer

- Bøje, Chr. A.: *Danske Guld og Sølv Smedemærker 1870*. Kbh. 1946. Tillæg 1949
- Bøje, Chr. A.: *Danske Sølvmærker*. Red. Bo Bramsen. Kbh. 1954
- Bøje, Chr. A.: *Danske sølvmærker 1-3*. Rev. udg. v. Bo Bramsen, Sven Fritz, Finn Grandt-Nielsen og Sigurd Schoubye. Kbh. 1979-1982
- Lindahl, Fritze: *Skattefund. Sølv fra Christian IVs tid*. Kbh. 1988
- Lassen, Erik: *Dansk sølv*. Kbh. 1975
- Boesen, Gudmund og Chr. A. Bøje: *Gammelt dansk Sølv til Bordbrug*. Kbh. 1948
- Dansk Sølv 1550-1950*. Det danske Kunstindustrimuseum. Udstilling nr. 428, 5. marts - 6. april 1953
- Jacobsen, Niels: *Koldings gamle Lav. Byraadsbogen 1938-39 og 1939-40*. Særtryk 1954
- Eliassen, P.: *Kolding fra Middelalder til Nutid*. 1910
- Jørgensen, Tove m.fl.: *Skt. Nikolaj Kirke Kolding*. 1987
- Bruun, Georg: *Brandorffs Gaard i Kolding*. 1934
- Schmidt, Olaus: *Buch Drammen (Strømsø-) slekten*. 1966
- Polak, Ada: *Fra Strømsø til Skt. Petersburg. By og Bygd XVI. Norsk Folkemuseums Årbok 1962*. 1963, s.23-36
- Gullsmedkunst i Drammen 1660-1900*. 1972
- Alsvik, Henning og Karin Mellbye Gjesdahl: *Gullsmed kunsten i Drammen 1660-1820*. 1974

Kilder

Chr. A Bøje, notater i NM II
Kirkebog Skt. Nikolaj kirke, Kolding

Noter

1. Nærværende artikel er et forstudie til et kommende mere omfattende arbejde. Der er på nuværende tidspunkt ikke søgt tilvejebragt en fortegnelse over endnu kendte sølvgenstande af de norske og russiske guldsmede af slægten Buch.